

ЗАМАНА

Къырал жумушла

Ал жанында – аскерни къайгысын кёрюу

КъМР-ни Башчысы Казбек Кокоч Ю аскер округу 58-чи аскерни оңуучу къауумуну келечиси полковник Александр Тихонов бла тобешенди. РФ-ни Къоруулау министрствосу бу къауумунда Россия Федерацияны сейирлерин саклау жаны бла борчларын Къабарты-Малкарны аскерчилерге да толтурадыла.

Тобешиде байламлыкъланы мындан ары айныгъуну, 58-чи аскерге не болушлык кереклисими юслеринден айтылганды. Казбек Кокоч Александр Тихоновка ыспас этгенди, аны бетинден аскерчилеге саулуқ тежегенди, энци аскер операцияда салынган борчлары бет жарыклы толтуруп, къыска заманда хорлам бла къайтарларын сюйгенди билдиргенди. Ахырында КъМР-ни Башчысы Казбек Кокоч 58-чи аскерге тийишли техниканы бергенди. Ол санда керекли инфраструктурасы бла беш квадрокоптер эмда сувъязыны жалгътан 25 комплектни. Аланы битулго жабасы 17 миллион сомга жетеди.

Эл миюк

Будайны оруу башланнганды

Терк району сабанларында къозлокени оруу бошала турады, жазлыкъланы тирлигин жыйуу да башланганды, деп билдиргенди республиканы Эл миюк министрствосундан.

Районну тиреиндемир зерлеуок битимле былын 16,8 миң гектарда өсдюроледиле. Ол санда къозлок будай – 9,8 миң, аллай арпа – 1,03 миң, жазлык арпа – 5,8 миң, будай – 30,4 эмда тритикале деген битим 43 гектарны аладыла. Тергюлеге керё биюклиюкк аланы токъсан проценти жыйылганды, ол да 66 536 тонна болады. Жерлени ортакъда тутанлада хайырланыуда 65 комбайн барды. Ала бары да бек тынгылы торлопринденденде, кирезнуо тегеректе чамай, къорачн этмей алай жырдыла.

Огс сала айтаскъ, алгъаракъда жашил къудоруна да жыйу бошалганды. Аны тирлиги жети миң тоннадан аз аслам болганды, гектар сайын 46 центнер чыгъарыла. Бу битимден 28 миң чаклы (условный) банка консерва жарашдырылганды.

Картофну да 300 гектардан (12 миң тонна) жыйылганды, ол да этилиги ишни ючден бирин тутады. Хауа исси болганына къайгырмай, жок тобонда, ишлерин жик-жиги бла бардырган эплигеле министрствода уллу ыспас этедиле.

Суулап суулану аслам чыгъарадыла

Къабарты-Малкарда быйыл ал беш айны ичинде татлы суулану чыгъаруу керюмю 122,5 процентге көбейгенди, деп билдиргенди Шимал-Кавказстатдан.

Ведомствону тергюлерине керё, бу кезиуде 6,3 миллион декалитр чыгъарылганды. Огъан жылны ал беш айны керюмюсуда бла тенгештирденде, өсом онеки процентте жетгенди. Гара суулану өлчми уа ханза торленменгенди, былтырча 31,5 миллион жарыл литрлы къалганды. Сыртаса уа иги да къошулганды – 26 процент.

Татлы нартох бишгенди

Жай кезиуде бишген нартох сатылган жерле аслам болуучудула. Бизде аны бодуоген артыкъ къыйын тойлукду, дейди специалистле. Алай иги битер ючюн, жери да анга керё болуурга керекди. Эллие аны урлугуну талай торлонос себедиле, аны ючюн сатыуда ол юзюге дери табылуучуду.

Татлы нартох саулукукъа хайырлан къудору бла тенгештирменте болуучуду. Аны къыска хазырларга да жарайды. Бизде аны бла юрешген заводла битими миң гектарла бла тергелген сабанларында өсдюредиле. Жарашдыруну уа июль айны ахырында, августу ал кезилеринде башлайдыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Тобешу

«Уллу жетишимлеге итингеннигицини къоймагъыз»

Бу юнледе КъМР-ни жарыкъландыруу эмда илму министр Аногор Езов бир къырал экзаменледе 100 балл алган, жаш адамла бла тобешенди. Ары республикада бардырылган ЕГЭ-леде айырмалы болган ончо адамдан оңбири келалганды. Тобешу мектеплени башчылары да къатышандыла.

Быйыл бир къырал экзаменни бийик баллага Нальчикке мектеплени эмда Терк бла Чегем районланы окуучулары бергенди. Химиядан жок баллы Лаура Тукова, Мисирланы Саида, Саримат Кушова, Андрейман Кагазевэ эмда Алина Дукова,

айырмалы болганды. –Сиз быллай ишде артыкъ кёл адам болдуралмагъан жетишимге жетгенсиз, – деп белгилегенди Аногор Клишбиевич жаш адамланы алында сөвлеше. – Бир ауукъ заман, бизи билим берген учреждениларыбызны

орус тилден Илья Акушечко, Дарья Маремукова, Даниза Батырова бергенди. Профили математикадан быйыл жоюзю жалаанда Хаджиаланы Ренат алганды, информатиканы бла ИКТ-ден э Мухаммад Сабалиров эмда Ипар Сокуров. Тарыхдан да жок балл алган биреу барды, ол Залина Хагабановады. Артур Сохроков республикада ЕГЭ-леде биринчи кер инглиз тилден

бошак чыгъарыныгызыни эмда къыралдыны келр заманыны чинигиски болганыгызына уллу өхтемлик бла эсерлигибизге бир ишекликим жокъу. Сиз сынаудан өтгендегизге, биз хар биригиз ючюн къайгыртырдыгъыз эмда жетишмилли болуругъузну сюйгенбиз, – дегенди министр. Андан сора жашла, къыла да Аногор Езовка жуукъ заманда планларыни эмда къайры барып

бошак чыгъарыныгызыни эмда къыралдыны келр заманыны чинигиски болганыгызына уллу өхтемлик бла эсерлигибизге бир ишекликим жокъу. Сиз сынаудан өтгендегизге, биз хар биригиз ючюн къайгыртырдыгъыз эмда жетишмилли болуругъузну сюйгенбиз, – дегенди министр. Андан сора жашла, къыла да Аногор Езовка жуукъ заманда планларыни эмда къайры барып

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Торпениу

Жангы 100-сомлукулъа

Огъан жылны ахырында Россейде жангы 100-сомлуқ къагъыт ача чыгъганды. Бу конледе уа ол жер-жерлерде хайырланы башланганды, деп айтылады Ара банкны сайтында. Жангы ача алгъын 100-сомлуқдан иги да башады: торсиюну, къоруулау белгилери, суратлары да. Аны ал жанында Москвада Кремльни Спасскы аласыны бир кесеги ишленгенди, башында уа - Россей Федерацияны герби. Арт жанында уа Совет солдаты Ржевде эсертмес

барды. Тюбиюнде уа - QR-код. Ол Ара банкны сайтына олтерди. Анда уа быллай ахачны къоруулау белгилерини юсонден айтылады. Ача мамукъ къагытта ишленди. Ичинде кейсюкюндон эмда юл бетли халыкчыла бардыла; ала да аны жалган болмагъан кергюздедиле. Дагында голография металллы кенг (2 миллиметр) халысы барды. Ол къагъытны бир-бир жерлеринде ичи бла, башха жерлеринде уа тышына чыгъыл алай барды.

Эсепле

Жаш телюно юйретууге – аслам эс

В. М. Кокоч атлы Къабарты-Малкар къырал аграр университетде жаш адамланы патриотни юйретуу жаны бла кёл иш тамамланьдыла. Бу юнледе да анга жоралган жыйылуу болганды.

2 бет

Белгиюу

Жырчыны туугъан юнюно, халкъына насылны жаратлыган юнюно, алай къууачылды. Ююгон ол шартны кертилийин биз Кырачай-Малкарны бла Кырачай-Черкесни халкъ поэты, РСФСР-ни М. Горький атлы Къырал сауатсыны лоруветы, Халкъланы шукълуқлары эи Сыйлылыкъларны орденлери бла сауаланган поэтибиз Зумакъулланы Мустафан кызы Танзияны юсюнде кербиз.

«Бу таулада эркин чыгъа солууым...»

3 бет

Ачыгыу

Кёл болмай Чегем аууздунда «Флай Чегем» парадомде элия адамга биринчи глэмзинг-парк ачылганды. Солуу майдан онбир чакътырдан къуралады. Анга себеплик этгенле Александр Бурмистров бла бизни бир жертибиз Олег Ефимовичди.

4 бет

Айнытуу

Сабийлени жай кезиулерин тап къурауга – ахшы къошумчулуқ

Къабарты-Малкар сабийлени суопулары бла байламлы объектени ишлетуу жаны бла конкурса хорлагъанды. Аны РФ-ни Жарыкъландыруу министрствосу бардыргъанды. Анда КъМР бла бирге энтта 15 регион алгъа чыгъгандыла: Татарстан, Бурятия, Шимал Осетия-Алания, Дагъыстан республикала, Ставрополь край, Волгоград, Калининград, Кемеров, Курганск, Ленинград, Рязань, Самара, Свердловск, Челябинск, Омск областлары.

КъМР-де сабий саулуқ сақлау лагерини къурауга федерал бюджетден 57 миллион сомдан аслам бөлнюрокюду. КъМР-ни Башчысы Казбек Кокоч ол ачагыга кюралыкъ «Антарес» араны болуму бла шагъерейленгенди, жарыкъландыруу эм илму министр Аногор Езов эмда араны таматасы бла бирге проекти, мекямны къурулушуну бла инфраструктурасын созгенди. Ол эки къатлы болуучуду, хар биринде да 50 сабийге жер кюралыкъды. – Бу бөлмюно мындан ары да айнытырга белгилениди, сабийлеге соллу лагерледе жерле кебетиликчиле, – дегенди Казбек Кокоч, араны болуму бла шагъерейленгенден сора.

Бизни корр.

Онгуруу

Мадарымлылага билеклик этерча

РФ-ни Правительствосуну Председатели биринчи орунбасары Андрей Белоусов бардырган кенешке КъМР-ни экономика аны анытуу министри Рахаланы Борис, аны орунбасары – социал-экономика торленуле департаментини башчысы Ольга Белодина эмда «Мени бизнесси» араны таматасы Мадина Дулуева къатышкандыла. Жыйылыуда сиз бизче орта предпринимательство бла корешгенде МСП РФ цифралы платформада себеплик этиу жумушлары онлайн-халда беринуо юсюнден баргъанды. Дагында тиче эмда орта бизнесси продукциясына регионлада уллу бизнесси жанындан сурам өсөрна мадар этиюно юсонден сөлешингенди, деп билдиргенди министрствону прес-службасында.

Кенешде айтылганыча, регионланы барында да къармашан предпринимательлени ол платформаны жумушларын «бир терезе» амал бла жетил хайырланырча

онглары болуурга керекди. Регионланы келечилери ол жаны бла не мадар этгендерини юсонден билдиргенди. Дагында МСП РФ-де «Производство кооперация эмда субъ» сервис къаллай онча берингу туура этгенди.

Закон

Сакъатлага – энчи амалла

Къырал Дума 18 июнда бардырылган пленар жыйылыуунда 1-чи группалы сакъатланы билетиси баргъанлары ючюн транспортдан сор бла тошорюрге эркин этмеген законпроектни этимки окулуууда къабыл келгенди. Аны бла байламлы автомобиль эмда жерде жорюген шахар транспортну уставына 20-чы статьяны къошарга кереклисиз айтылады. Анга керё кеслери жангы баргъан эмда жер казкны билеге унаматаны 1-чи группалы сакъатланы жамауат транспортдан сор бла чыгарырга эркин этилмейди. Шендюго закон билетиси баргъанлары ючюн транспортдан жалаанда 16 жыллары тол-

магъанланы къыстарга эркин эт мейди. «Сакъат адам кеш жангы къалса, анга не болуугун акъылгызга бир келтиричиги. Сиз къабыл келген закон а аланы къорууларыкъды», – деп чертгенди Къырал Думаны депутаты Анатолий Бивров, Российская газеттага законпроекти юсюнден ююун айтты. Парламентарни дагында быллай законпроектни жарашдыруну дагында бир магъанасы болганын жертибиз. Ол сакъатлага энчи журет эгерге, къайгытыртырга кереклисиз тошондорюду.

Себеплик

Керекли жумушну – терк эмда тынч

Быйылгы жылны биринчи жарымнан Социал фонду КъМР-де бөлмюно туугъан сабийлеге СИЛС къагъытладан 4354-сюн жарашдырганды. Аны алыр мурат бла ата-аналарга Фондда барырга керек болмаганды. 2020 жылдан бери бу жуму заявляныса тамамланганды.

ананы энчи кабинетине ашырылады. Фондда сабийни энчи сечтун къурау ЗАГС-дан аны туугъаныны юсонден билдириу келгенден сора башланды, деп билдирди Социал фонду КъМР-де бөлмюно прес-службасы.

Сез ючюн, былтыр бу документ 11 060 сабийге берилгенди. Сечтун ачылганыны юсюнден билдириу «Госуслуги» порталда

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Жазыпыу-2023

Халны тюзетирге онг барды

ХУРМЕТЛИ ЖАМАУАТИ! Сиз 2023 жылны экинчи жарыманда «Заман» газетте бир торлю сылтаула бла жазыламлы къалган эсегиз, халны тюзетирге онг барды. 25 июльга дери почтага барып неди Интернетде бу адресни <https://podpiska.pochta.ru/press> ачып, ол магъаналы жумушну алай тамаларга да болуучуду, сора ана тилибизде чыккыган газетни 1 августдан алып бошаркъысыз.

Жазылууны багасы: беш айга – 693 сом 25 копек,

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ – П 5893

Эсеппе
В.М.Ковков атлы Кыя-баргы-Малквар кыргыздар унаваристеде жаш адамдар патриот ниетде юретиу жаны бла кеп иш тамамланды. Бу кюнде да анга жоралгандын жыйылуу болгонды. Анга генерал-лейтенант Догданы Борис, КМР-ни Жамуат палатасынын жетмагасы Хазратали Бердов, КМРКБ-У-ну ректору Аслан Апажев, жазучу эмда кыргыз басмаласуучу Виктор Котларов, дагыда башкалар катышканды.

Жаш тельюню юретиуге – аслам эс

Бузда жаш тельюню адеп-кызыкка юретиу жаны бла не иш бардырылганы бла ректору орунбасары Азус Кумуксов шагьере этгенди. «Юретиу ишчибизе биз жаш тельюню ишчилерге патриот ниетти, Ата журтка кертиликни сезерча, Россия Федерацияны халкчыларыны миллет эмда башка тереулерин билерча эитиуу баш борчларыбыздын бирине санайбыз. Аны бла байламлы окуу юкюде кыргыздын мактаулу тарыхна жоралганган тюрло-тюрло мадарла этебиз», – деп, ол тамамланган ишлени косьперинден тынгылы халар айтканды.

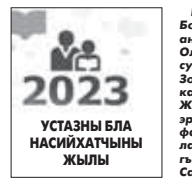

– «Россейни бююннюгю Жигитлери» деген регионла аралы жаш тюрло патриот бардырабыз», – Эмда тутубыз Хурметлейбиз», – Георгиевская пенточка», – Хорламы волонтерлары», – «Еломоско полк», – «Хорламы диктанты» дегенча акцияларга тири кытшыбыз», «Россей Федерацияны инсанларын патриот ниеттеде куюу», – Федерацияны ишчилеринде студенттин патриот клубларыны «Мен ехтеменле!» деген ассоциациясына университетни окуучуларынын «Бизни тарыхчыбыз» деген клублары да киргенди, – деп кьозшанды Азус Кумуксов.

Клубну сагыынгананан ары, ол аны осондон топурак халар айтканды. «Маданият хазнабыз» – дегениди докладчы.

– Борис, ариу сьешесиз малквар тилде, кыпай бла тошгенсиз сиз Кичибалыктыгач, тау элге?
 – Племсовхозда тугунамна. Атам ветеринар эди да, аны ары ишлерге ийген эдиле. Алай бла онжылыгымдан бери да мен Кичибалыкка жашап турама. Журогим муну бла байламлыгыма еморге демем, керти болдукчу. Атам Алинин кеп шьубу болганды таулаудан: Туканеланы Ахмат, Му斯卡ланы Владимирин, Черкесланы Георгий,

медицинада, журналистикада, школда да мактау бла ишленге кьондо. Школну бошоганлай, малчылык бла керюшип башлаганма, атасы юйорюде ол бек керекли жумуш эди. Артда аскер куйлугугуна бардырганма. Андан кытайхандыкка, школго чакьырган жумушарындын бири – «Мени Ата журтум – Россей!» деген акция болгонды. Аны кезиюнде кыргыз жаны чакьысызлыктын кырыуулуу ишлени бир минутту шоту тюрп эсгеруу болгонды. Купи бийликте кишиликни дерслери да бардырыпкандычар.

Хунер да, аккыл да ариу байламлыкда

Энейланы Салих, Чочайланы Аю эми башкала. Ол заманда бир да кючю эди эл мулкге эс буруу. Бюкюнде Племсовхозда, Канаданда, Америкадан да келтирип уллу кумалы малланы, ангус-абердин куйойланы, аланы бу жерде жашау болгонда сынагандыла. Москваны илиму-излем институтуу бейлому болгонды мында. Оноч минг усаларын ийгендери бар эди. Журтубайланы Юсуп, Башкыланы Танзиле, Тебуланы Мухтундо, Гогуланы Михаил, Умарланы Тамара, Уяналаны Оос, башкала да. Ала оккуптуп, илиму бла керюшенге,

Кичилмакда жашаган жыры устаз Борис Дамихоун республикада, ондан тышканда да кьепте танийдыла. Ол шолунда ишлейди, жыр айтуудан, сурат этюдун, ОБЖ-дан дерсле береди, Золкь мунишпал району сабий музык-школуну финансылы ишин этюеди. Жыры кеп тюрло фестивалдада, жыр эришмелде хорлап, Аллахдан колгөн факсуну сукуландырганды тынгалыпты. Алычы жерге чыгып турганды да анданчы. Аны бла Муスカалы Сакимат ушак этгенди.

тура жарыкчалдыруу училищени (колледжин) бошоганма. Артда кангандан школго кытайханда, жыр айтуудан, сурат ишлейден, ОБЖ-дан дерсле берип турама отуз бер жылын ичиден. Аны бла бирге районда сабий музыка школда да ишлейме. Кичибалыкка ол школну филиалын кырап, анда да юретиуме сабилени. Мен окуучуларны кочючю тельюне бошогандыла музыка школун. Аладан кеслери устаз болуп, башхаланы юретиугенге да бардыла.
 – Анча жылын ичиде: «Бу мени окуучумунду!» – деп ехтеменнен адамларыгы болганымында?
 – Болмай а! Ма бусагатада школну директору болуп турган Бошавене Рада да мени колумда окууганды. Жырыж Жантайаланы Дауут, Шукен атлы училищени бошоп келген жаш театр актёр

ягга кытышканлагга волонтер болушукту аниу бла байламды. Аны чеклеринде аскерчилеге письмола жазып жибередиле. Андан сора да, аланы юйорлеринге гуманитар эмда психология болушукту этедиле. Аскерчилени сабийлерин школго хазырларга болушадыла, аланы жашауларыны бир кесек окуучуна да жарык этерча мадарла кырайдыла. Аскер операцияга кытышкан жашау студентке кьонкьакты да келдирди. Иштарилде тер-терк жайылган этюрюк халарланы да чаңдыла.

КМРКБ-У-да «Улуу Ата журт урушуну тарыхы адамланы эсиде» деген ат бла конференция да бардырылганды. Аны кезиюнде Еропаны фашизмден эркин этиуу бла байламлы бизни жоралганды шендирге жери жашырылыккада турган талай шарт ачыкланганды.

Вузну эми тири окуучулары «Студент эмда мектепчинин жаз башы» деген фестивалгыга да кытышканды. Аны баш мугаланы чакьырыуу а – «Хорлам ючюни Россей ючюни!» – Бизни жашла бла кызыла анда юч биринчи эмда бир ючючю жерге тийишли болгондыла.

Андан сора да, вузду Улуу Ата журт урушда жоралганы кезинде атылып кеп тюрло ишле бардырылдыла, студентле «Хорламы терезелери» – «Хорламы байрактары» деген акцияларга да тири кытышканды. «Ата журтуну жигитлерин теи болуу» деген ат бла У.М.Кабаргы-Малквар Республиканы 100-жылгычына жоралганган регион патриот проект бардырылганды.

– Башында айтылып келген, башка мадарларыбыз да жаш тельюню патриот сезимлерины кьозгорт мурат бла этиледиле. Аграр унаваристеде «Биз биргебиз!» деген штаб да ишин тийишлисича бардырады. Ол бусагатада энци аскер операция-

ХОИАЛАНЫ Марзият.
Суратла авторундула.

Гогуйланы Арафрат да. Аны эгичи Залина да Нальчике 8-чи школда устаз болуп ишлейди. Ма аллай адамдыла келендиргенге, илхамчы этгенге да.
 – Дагыда кыпайлы тюрло эришмелде кытышкансыз, кытышкансыз, кытышкансыз – Битеу да республиканы маданият министрство бардырган консулрагыа чакьырылды мени, хоткаларымы да. Башка шахарларга, республикаларга чакьыганыбыз да болады. Бек сойгелерим а, айгай да. Отарланды Сикраты да Зарамук Кардангунехе аталган фестивалдыла. Маданият министрствы Мухамин Мукохоева, аны орунбасары Кьарчаланы Аминага да ырызгылым уллуду – бизге эс буруулан кытайдыдыла. Сау болсунча, беш-алты сыйлы кызагы ол да сауугулагандыла. Бек алапат а алай жерде жаратылганы кьарчында шьуьлукчу. Сора эсерилеу. Алгьаракда Новороссейскге барган эдик, жетиши адам болуп, республикадан. Бек ариу байрагы болган эди. Анда Улуу Ата журт урушда алынганды хорламга аталган музика композицияны кьерюзгөтти. Андан келе, Кьарчаланы Амина манга ырызгылым айтты, махтаган да этти. Мен а: «Аны мени юсомде келгемге жазып кьосиыгыз бизге унутулмаз тобешуйеде болушуду!»

– Устазлык кьыйын ишди, алай а сизни осогозде ол керюмениле. Бир керч Кичибалыккы школунда болгондыма, сизни сабийле бла керюп, ол ариу да, жьылуууу да байламлыккы эсlegenе.
 – Хау, ол алайды. Бюгюн ол школда жашау нгерим Саймат, келиним Людмила да ишлейдиле. Келиним орусулду. Воронежден, насыбын мында тапканды, кеп жылдан бери математикадан дерс береди, окуучу жаны бла директору орунбасарды. Тамата эгечим кызгык жы тарахыдан дерс бергенди. Бизни барыбызга да школ бла окуучу биринчи жердедиле. Элизиб а шьуьлукчу от жагысында – кеп миллетлиди, жарашуулуду.

– Хар бир адамны да жашаууну унутулмаз тобешуйеде болушуду. Сизге уа алай эсизде турган тобешуйе болганымы?
 – Отарланы Омар бла тобешуйеим унутмас шартты. Манга бек даражалы да. Биринчи кере ол уллу жырынчы аты бла фестивал эсlegenе. Анда Золкь району делегациясы бла барганды этди. Тьорьмауызгу. Ол сейр Факхмулу адам, малквар тилде жырларганыма тынгалгандын сора, сахнага чыгып, кычакчал, алайда тегерек айландырганы эди.

– Кыйсы тегерек, нени осондон жырларга битерек сювосуз? Бир концерт да өтмеди, мен малквар тилде жыр айтым. Кеси тилде да айтама. Жырлаган а асламысында аны, тууганы жерин, тау халкчыбыны осондон этеме. Тарых жырлары энци сювосе. Сьез ючюн, «Улуу Жогун», «Ай, Борис, бир жыр айтам», – деселе, кыпай айтам!
 – Жыр аны айтканын ич дуниясын торлендиремди?
 – Хау, сьезос, халал, жандауруу этеди, жорек кыты болмозча.
 – Сиз, жыры болмай, устазлык этерге да болук этидиз. Жыр мени манганы тутуды жашаууызга?
 – Ол улун ти байлыкчы. Адамда уа билем да, тин аныун да бирча, теньликде барыргы, айныргы керекди, жорек да, аккыл да бир бирини ангылап, ариу байламчыла жашауу деп, алай оюм этеме.
 – Юнорюгөздөн да айтгызыз бир сьез.
 – Бабулгоны Саймат бла ажире да бир жерде урундайла. Эки туусуну бардым, алай жьылыла «Анала», «Минги тау-деген жырланы айткандыма, жашауу ич да колгөн кезир жырчы чыгып, кычакчал, ырызгылым айткан эди, башка миллетден болуп тур-

Шахар Арбазла тапландырыладыла

Нальчике кьеп фатарлы юйлене арбазла ремонт этиледи. Сурал алып айтканды, жог арбаз жартылыктыгы. Ол санда Калмык орамда алы юйюни тийирсени аябайландыргы бошай турадыла. Аланы

игилиндируу жаны бла программалык жолго тынгылы ремонт этиюче чеклеринде кьозгортгы ош айтканды.
 Бусагатада арбазга асфальт жалгьа хазырлана турадыла, бордорла саар бошайдыла. Аны бла бирге суу эмда газ куюла, башка коммуникациялы объектке да мардалагы келушича этилгендиле.

Шьендюгю излемлеге келиширча

Жуукк заманда Нальчике шахарчыла эм кьонкьактыла да заманларын заууклуу этдорюрге эки туризм объект кыраулыкандыла. Аланы кырууларычына – Туризм эм кьонкьактыла, миллет прентеке кьере кыраулан ача бьонюкорюкю. Бассейниле эчык кьеню тюбюнде орналлыктыды.
 – Жай чилдеде жьозеге кепле сюедиле, курорт тийреде солурга келгенге уа бютопнда. Аны ючюн кьез турада Бассейни жаратмай кычы койгондоло.
 Анда жылы жууу юзюер ючюн, башын эми оборуование бла жабар умтубугу эртенден бар эди. Болсада анга кеп ачка керек болганы себепли, этерге кьозбуздан келмегенди. Энди миллет прентке себепли да муратбызга жеталкыбыз, – дейди ара шахарда кьонкьак юйленден бирини келесиче.
 Дагыда бир бассейи ара солуну паркда орналды. Сюзюну заманында бир жьозеге иги кесек адам жорюгенди. Ол жангырылыса, этке суурамы болушукчу. Жанылы излемлеге тийишликке салууларында чекленн-

ген онгары болгонла да келирча мадар этилди. Предприниматель, конкурса хорлап, ишлерин бардырырга кыраулан болушук тапкандыла.

Же кюнде КМР-ни Курорла эмда туризм министрствосуну келечилери, объектке болуп, болумлары бла шагьереингендиле. Специалите айтканды кьере, республикада туризм айнык барганы бла жерлешерибиз эм кьонкьакланы да келирене жетерча тюрло тьорло амалла этилдиле. Анда предпринимательнин жерлеринде адамла заманларын заууклуу этдорюра мадарла этгенлерин себеп болгонды. Бу жаны бла кырап бла бизнес байламлыкка жетишимли ишпейдиле.

Эте сала айтсак, туризмин айнытуучу кыраулан болушук этиуу программаси 2022 жылдан бери ишлейди. Кыбарты-Малкварга анга кьере 250 миллион сом бьонюгенди. Ол бардырыла турган эм тамамлангырга керекли прейлекте кьоратылыктыды.
 Саурай алып айтканды, республикада туризм жаны бла кьармышан алтмышча жуукк бизнесмен бьлтбугу кыраулан грантла алгыланды. Аланы прейктери жуукк заманда сайда келтирип башларыктыды.

Жол сыйдам эм кьорккусуз боллукчу

Бу кюнде Хасанини Атоу улун аты ара орамнында 3.9 километр чакьлы бирде тынгылы ремонт ишле бардыла. Ол шахарны 2-чи номерли бьонюлицасы, Маданият юй, амбулатория, мьжит дегенча социал магынааны меккила орналган магыналы объектти. Бюкюнде жолуна эми мурдоору хазырлап, эски бордорланы, асфальтны кетериип, коммуникацияланы жарашдырып керюрдиле.
 Тынгылы ремонт ишлени кезиюнде жолго жанганды бордорла салынырыктыла, тротуарла ишленирикдиле, таш-топурак оорулга, топурак кьереге кьорккуулу жерде бетондан хунала ишлендирикдиле. Ызы бла жолго эми арбазгагы бурулган жерге да асфальт жайыллыктыды.
 Кьоркуулузугьа да аслам эс бурулукуду. Ол санда тьмир бурула тартылыктыла жоркууну билдирген белгиле эм ызда да жарашдырылыктыла, машинала сюелерча жерле, «зебрала» эм «акылыгы» светсфорла эм башка затла орнатылыктыла.

КРУДАНЛАНЫ Сулейман.

Оюм Сылтауну динде угай, иймансызлыкка излерге тийишлиди

Терроризм адам улуну тарыхында кесини кьанылы ызын кьорюкчю. Шахара заманда ол кьаруу ала, аны кесини философиясы, ниети, «тарыхы», «жигитлери», алагы ушаргача сюйгенле да кыраулангандыла. Аманлыкчылары саутлары, аскерчилери бирге кыраулууга, мурдалыктыга иги биледиле, илиму жангычылкыдан анылаулары бардыла. Кысык айтканды, терроризм адам улуну келир жашаууна, айнууна, мамыр дуниягы уллу кьоркуучу болгонды.
 Андан экономика жаны бла айныган кьызыл окуучуна сьезимдик кьорюкчю. Бюкюнюкде терроризм адам улуну келер ючюне сауал кьорккуу салады, аны ючюн анга кьажуа стратегиялы программа хазырландыла, терроризмге кьажуа жангы мадарла жарашдырылдыла.
 Террористе кесленини политика мурдалыктыла да иймандан узаитыдыла, кьачьиртыдыла. Бизни Жаратахандан кьорькьгач, аны Бундун кьызыл кьызыл аманлыкчы бошогандыла. Сьезос, адамсызык ишлени этгенге бек алгьа динге улуну заран салады. Ала кеслерини аман кьылыклары бла башхаланы да иймандан узаитыдыла, кьачьиртыдыла. Бизни Жаратахандан кьорькьгач, аны Бундун кьызыл кьызыл аманлыкчы бошогандыла. Сьезос, адамсызык ишлени этгенге бек алгьа динге улуну заран салады. Ала кеслерини аман кьылыклары бла башхаланы да иймандан узаитыдыла, кьачьиртыдыла. Бизни Жаратахандан кьорькьгач, аны Бундун кьызыл кьызыл аманлыкчы бошогандыла. Сьезос, адамсызык ишлени этгенге бек алгьа динге улуну заран салады. Ала кеслерини аман кьылыклары бла башхаланы да иймандан узаитыдыла, кьачьиртыдыла. Бизни Жаратахандан кьорькьгач, аны Бундун кьызыл кьызыл аманлыкчы бошогандыла. Сьезос, адамсызык ишлени этгенге бек алгьа динге улуну заран салады. Ала кеслерини аман кьылыклары бла башхаланы да иймандан узаитыдыла, кьачьиртыдыла.

«Аллах сыйсызлыккыны, намыссызлыккыны суймейди» (2-чи сура, 205-чи аят). «Бир тюрло эркинликтери болмай адамга терслик, адислик синтаканганды, жерде кызуагы жайганында налат бериледи. Ала азап сьенаркьыдыла», – деп айталды этти бир сурада (сура 42, апт 42). Бу аятла анал тадыла теракты хазырлаган, ол а эми тюрлю терсликти, зорлукту, исламга кьажуа келгени. Ол угай, муслиман терсликтени тохтаргыга керекди, ол жерде тынчылыккы жайыгуу жуулады, адамланы тынчылыккыларын сакьларга борчлуду.

Россейде динни жорютууге чырмаула жокчула, хар инсан да сайлау этерге, жорукчаланы толтургыча болушукчу. Ахьр жылда ислам университетини саны өскенди, кьезиге Кытайдыла, ол санда Кыбарты-Малкварда да. Алай бла динни юсөндөн тоз билим алырга битеу онгла кыруалдыла.

Алай кеслерини сейирлерине кыагыргача кючле бу болууну да хайырланьырга керюшедиле. Радикал кьажуаула ислам жанаузаны чачарга, биз адамланы терактылагы, башка кьылын ишлеге кытышдырырга битеу ючкерин салалдыла. Алай бла уа аланы динден узаитыдыла, тоз жолдан тайдьырадыла. Хау, ол келер терслик ишлерин ислам бла жабарга керюшедиле. Алай ала тозюктен, кертиден узакыдадыла.
 Сыйлы Куранда былай аят барды: «Айт: «Жазыну адамлары! Динде кертиликчи бузуу, артык затла этмезги, жашылууга тошмөн, кеп башхаланы ача тарткан, тоз жолдан узаитырганы адамланы сюйгелерини толтурмагызы» (5-чи сура, 77-чи аят). Бу аят да анылганды Аллахуатта динде болмгач, артык затланы сюйгемгени, кьоймаганын.

Басмагы АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Белгилеу

Жырчыны тууган коюу, халкына насыпны жаратылган коюуча, алай күүрүндөмдөгү. Бөлгөн ол шарты көрүлгөн биз Кыргыз-Малкырыны белгилеген жакшы поэти, Кыргыз-Малкырыны кыргыз сагынса, Кавказды жазычу тишкерилеринден биринчи болуп алыган, РСФСР-ни М.Горький атты Кыргыз асына эки көрө тийишли болгон, Халканы шубулдары агы Сагылыны орднелери бла сагулалган поэтибиз Эмуккулданы Мустайфы кызы Таныланы юсюнде көрөбиз.

«Б» ТАЛУДА ЭРКИН ЧЫГА БА СОЛУМ...»

Таныла Бахан аузунда Пирожаанда тууганын Баксанчыла ол бизникиде дейдиле, алай а, тукму андан болганы себепли, Малкыр аузунда жашаганы да аны кесперииникине санадыла. Болса да ол - улуу дуниялык элдде деп, окуучулары у алай айтылды.

Тууган жеринден Таныла ол жылы жетгинчи айырлыганды. Көгюнчюложде Кыргызстанда жашаганы, бар ары тоштун таулунча, чоңгонуп бачачык ишлерден. Биринчи китабы «Кыада голле» деген аты бла 1959 жылда чыктындан. Андан сора «Тауланы кыры», «Тау агы», «Ирихант», «Кёз жарыгым», «Сайламала», «Жаз суусу жамалды», «Сайламала» (эки китап), «Сайламала», «Жашуу череги», «Сайламала» (эки китап), «Сайламала» (юч китап) деген эм баша аламат китаптары басмалангандан.

Аланы кыясында да Ата журту, халкына куддары, аланы дуниялыкда тууран магыналары ачыкналанды. Андады Таныланы да поэзия кудурети. «Халкы жазычу» деген сыйла да да ага андан аталгандан.

Ата журту кыясы, тау, ташы, суу да, хапары, жыры, коюу да асыуда ла позарте. Окуучуга да алай. Ата журту сыфатында кимий көзю, кел да тойганды? Ма андан жуукулду ала - Таныла бля окуучуу.

Аны биринчи китабында былай тизгине бардыла:

*Тебен агаралла ак булутта,
Аз эсденди чыгарк күүрүктя.
Көн да таулалары башкычым,
Эм тобюнде уа Пирожаан көрөнд.*

«Журтуму ташлары» деген назмуунда у ол былай жазды:

Коч кшошлуп, килденди кааруум,
Жюрегиме татты келген хааруум -
Тууган жерим, Ата журтум -
Малкырым!

Ата журту татылгынын, кыруу бюгенне адамга кюн-кыруу бюрен энчилигин, жарык коюунда у тау алыз бла бирге тойга-юонига окуктуганы хуерин, журту анда этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

-Мен а шөндюча жашарга юоюм, - деди Фаття. - Юйоме кириден деп турмайма, тынчлык излейди жаным.

-Тынчлыгыны келиннигим бузаркчыды? Ол сени юйонге жангы насып бла келгенди, кылай аныламансы амы? Насыпсыз сен Фаття! Сеники окуган этеди, жыйырма жылкык алтын токумакчык, мекени уа? Иши, коюнжюк зарып... Атасы эртенликке: «Жашым», - десе, ач ичерге чакыра, жууап эшпейтиди. Тангнда дери кырады тавелууру, коңдюз экиче дери уа жукуу багады. Юй, коңбозу батыла турды, эки кылы ююнбө кимге ишленбеге? Есок коңбоз да, кимге болса кыалкыныч.

- Жулдус, алгдын алтымш-жетми жылларнда да ала эдиле кытын, замансыз болду коңдуу.

- Тынгалар турма, кесими бас. Фаття, ансы, кембиз баталын барды. Алай кычкырык - хахай этмей, тауушюз кетейик деген акылга тахтаманга. Бир санга арама жерини койюн кире, кыла турганын. «Алгын» дейсе, ол заманга озгандыла, кытайтык тойлождо. Шөндю алтымш-жетми жылларында жаша шааудан арты эдиле. Жо, тайымайи хапарла уу, жет койою, ныгыш хапарла энди санга кудурдула, насип шклерини кыатында юоюл

кююп, тууган ташына жюрегини бек теринде турган сюймеклигин ийнаклайды. Ол белгили аны «Насып танларым» деген назмуу бек тынгыла ачыклайды:

*Насып танларым,
Чууак танларым
Журтуда атхан тангалла.
Дуния жолданд
Мен суйген жолла
Журтуда элтген жолалла...*

Ата журта аталган белгили чыгармаланы юсюрдинден айтадан. Эмуккулданы Таныланы «Адамны журтуну, журту адамы терилинуу» поэмасы бла «Уруша кыаку поэма» дегени энчи жер аладыла. Алгага дери малкыр поэзияда тауланы адеттерин, төрелерин, кыуанчларын, бушууларын, уруш

Таныла Бахан.

Адам жалаңда тууган жеринде насип болурга болушкучу.

Ата журтуну бла халкына улуу сюймеклигин ачыкча ладуу Таныла бек кылайлы посттерибизден бириди. Бир назмуунда былай жазды:

*Ким биледи, анан кетер, ачытыр,
Кызым, тынгыламай, бирде жасырыр.*

Жашым да унутур, кшюпр жыкылану,

Мен бек суйген адам да - ийнакылау!

Кшюлум арыр, тынар, кыаламы атар,

Айтханымы этмей, жюрок да тохтар,

Журтум, жангыз сенге мен ишаналык,
Ахыр коңгге дери асыу бераллык...

Быланы окуганды, назмуу тууган жер бла шөшөнгөн, сзюан ага айлангы айтханы аныгалсы. Пирик жинити (позарте бир сесимлери жюрегинге киредиле:

Тауусса асыу - мен сенден табаркы,

*Жылы топурагыны юосюм жабар!
Дейуучу тууган жер бла баламылгынын коңчей.*

Ата журтук улуу сюймеклики сыфаты кеп торлоу кыруалды аны позысында. Бир назмуунда ол: «Санга сюймеклигим - дунияда кыалкык» - деген окуму айтады. Алай бла Ата журтук сюймеклики насыпны бютонда бийик этеди эм, бар башха залпаны бир жаньында

кыайынлыгынын, журтдан айырлынуу ачылгынын, адамны Ата журтук жюрегине сюймеклиги тансыктыгынын былай биркирдиген чыгарма болмугандын.

Тууган жеринден айырылганын бушууну кшоюндон «Адамны журтуну» журту адамыга терилинуу деген поэма. Халкы коюнча, алай коюнчюла бу тууган жерге, аны топурагына, агычынча-ташына, тауина-сууна сюймеклики ачыкча лаган таргатын жер. Анда журтка терилину, тарыгышуу, чамланыу, кыоркчу, жилау, толюок тас болуп кыалмак деген ий кыуумуга ийнаныу да бардыла. Ма алай биркирдиги жерни кыалайында да жашагын, журтларында айырлашкын көп торлоу адамданы жюрек уруларын, солупарын, аузаланы пост бу поэмада.

Лирика жигит журтунда ол жагы-сызы, суланы шюрудуларын, голлени шюрудуларын, кече айны кылай жарыгынын созгөдри, сора: *Сизни менича, о, ким сюйлюр!* Термилинуо, о, ким тылар?! Ачуудан жарыгын журт ташлары, Ким агылар менччч аланы?

Адам жюрок да, ташча, жарылып, Тынамы болур, ачык, кыаралып, Журтуну коюнча анга батандах? Жашуу журтундан көнгине атканда?

Журтун тас этип, жиялмагандыла, Билемилле да, билеми ала, Кыядан кетген ташны ачууун? Ол, жерин излеп, кылай жарсыуун?

Ма ол юозюлгөн ташчады кыадык көпчюногю. Ол киши жеринде журтуна терилинуде насыпсызды.

*О, тыл жер, тыл жер, кыарангы тангым!
Жаным саулайын сууук кыабырым!
Тууган жерим а, менича, байлай,
Турары болур ичинден жияла?*

Таныланы «Уруша кыаку поэма» сы сюжет ызыды. Аны жигитлери Аслиянжа бла Саматдыла. Аланы жашуу болумларын суратлай, автор малкыр халкыны уруш аллы жылдады мамырлыгын бла андан сора көргөн зарауаткыларын да ачыклайды. Энцилпей айтырча шарт - малкыр халкыны жашууну суратлай, пост аны адеттеринден да айтадан хапар. Сөз коюн, той. Ол жашны, кызыны ююрлерине да, милтлетте бола келгенча, башады. Поэманы окуганын кеси да ол тойда болганыча кыуандады, алай бир жарыктык барды анда.

*Ачыгыз, ачыгыз кыабкыны көнгинге!
Чачыгыз, чачыгыз аха көлнине!
Келини жан-жанын жаш тылюо келгенде!*

Алк тобюне койоз жайылда...

Поэмада жаш адамданы төпөсөнгөли, кыартланы агышлары да барды. Окуучуну жаргытыр зат да Саматны татынган. Аллайыкын ортден сюймек Дамат да тойдады. Аны бла автор былайда сюймеклиги жарсыуун да эсгертеди.

Ма ол ариу жарыктык, ол насып кыуум Ата журт урушуну башлануу бирде, бирде суйогенин танам, Жаным, улму, улму андан!

Эки да бирин суйген жаш адам айырладала бир бирден өмюрге. Иймечкилик аланы бир бирге айтырыларын жарты кыойганына жакый пост.

Арда Аслиянжанта эки жашчык туудыла. Урушдан кайтханын Даматтаны ага сезими алгычнча коюнчюло, алай а жангы насып жокчюламады Аслиянжанын. Ол алкыа худумте жибермегениди. Жиберик да тойлождо.

Биринчи малкыр опера, аты да «Верность» деп, Эмуккулданы Таныланы «Уруша кыаку поэма» кыре жарылганды.

Насип жанын кыруу аналан да хайырына, боюнсукура билген Таныланы кыайсы чыгармасын алсанг да, ол жюрегеден көлери, кыайматыды, теренди, сөзимили:

*Сезюм тохтакыны асыу беруоюн,
Кёзюм тохтакыны жарык кюроюн,
Кшюлум турган кыада сабий ийнакыла,
Тыйма тылпыуном, о жашуу, угай!*

Ма алай насып тапыдырын Аллах миллети сюйген шайыр Танылагы! Мусукаланы Сакинат.

Шагырейлендирүү

Тарых-маданият хазнабызга жоралап

Орус география бигриуно «Тауланы байлыгы» деген жаш тылюо этнография илму латерины көпчюлини кезулеу тобешуулары болганды. Анга философия илмуланы кандидаты, тарых байлыгы-ызыны саклау жаны бла «Ассия» фондуу кыураган Жангораланы Мухаммат чакырылгандын. Жаш тылюо жыйылыгы дагыда К.МР-ни куорурта эм туризм министрини орунабары Асланби Шахагосев да кыатырдан.

Жангораланы Мухаммат а ара келген жаш адамлагы республиканы тарых-маданият хазнасына жораланган видеоу көрүстөрдө, бек орттеги эсгертемени кыадыгыларын билдирген эм болганыларды.

Жангораланы Мухаммат а ара келген жаш адамлагы республиканы тарых-маданият хазнасына жораланган видеоу көрүстөрдө, бек орттеги эсгертемени кыадыгыларын билдирген эм болганыларды.

Саулук

«Жансарыу сөзлөрун, кыайгылычунз да манга дарман эдиле»

Кыуумкыны Сакинж жашы Магомети юосюндө жокотулган иштенди. Аны бла тобшюр мурада телефон бла сөшөмө, алай ол операция барды деп, сылау этеди. Болса да анга дагыда сөшөмө. Аны кой, анасын көргөнимде, жашыдан таргыма. Алай ол да хайыр бермедий. Алай бла жылга жуукса заман асыды. Мени аркта турганыма кыайгылычандан сора, Магомет тобшюр сөз береди.

болушкучу», - дейди врач. Дагыда бир колчан Кюнге, бек аздан, беш-алты адамны кештерилде аvariация топири. Бир-бирлде уа андан да көп. Аллайыны уа жалаңда кылаары неда булганы, аяккары сынат кылаыды. Алт-аркыла да аварида ачыгын айт тишюруну кетирдиле. Аны бутлары, иегери сынып, башында жарылганы, андан сора да, көп торло жаралары бар эдиле. Ол тишюру кызын эди. Анга бир жолга төрт-беш операция этерге тошеди. Сауусу экинчи коюн ингириклде ишленди. Аллай анын бери башайды. Бир көксөдөн а ол кеси аяклары бла юйонө көтөн эди. «Ма аллай сагалта, аллай ашыкчыла ююнчю жаргаша, ишлерге да болушкучу», - дейди Магомет.

«Сен берме кыабыны» - деп, тырма этеме. Ол да, биринчи классда осал белги алып келген жашчык кибик, уялып, башын эншиге бошайды да: «Кечигил бергиз, махтанган этгенем болмамын. Мен а башхаладан артык бир зат да этмейюм, кой сайын да ишими толтурама. Анга уа не махтау керекди?», - дейди.

Кеч саини ишме кепле бардыла, алай аланы барысы да борчларын бет жарыкты, улуу жууалулыгы болла, адамла ыразы болучура полтурадыла деп айтырча уа тохтождо. Магомет а харкюнок ишинде дайым да игилик, жигитлик окуяна этеди дерге болушкучу. Ол травматологуу. «Медицианы сайларма деп акылында жок олуктурдум. Ол врач жаш мени бла уышганды. - Гитче классдада окуяна спорт бла кирюшши башлагын эдим да, шюкюл бошамас, окуучуу андан ары аны бла аырамын. - Этерге эди умутум. Алай окуу жыл бошалгырча эки-юч ай кыалганды уа, акылыма, кылай эсе да, ара устаклык келин кыалады. - Бир жет атам да: «Жаш, шюкюл да бошайса, андан ары окуурга уа кыайры барлыкса?», - деп сороды. Доктор болурга сююеними жок эди, ол куурадым.

«Ма энди жараттым сайлауу», - дейди. Алай биринчи жыл Магомет Кыабарты-Малкыры Кыргыз университетини медицина факультетине киралмады баллары жетми кыаладыла. Болса да тынголоп кыаламыды, жылы ичинде подкурлагга жюрийдо. Кеси уа асламында эден келип окугандын. Алай экинчи жыл да насыбы тутмады. Атасы бир башха устаклыгыга окургын деп да айтыды. Алай башха устаклыгына Магомет акылына окуяна келтиргенди. Кыадылп хазырланды да, окуууга кирди. Алты жыл университеттеде билим алды. Андан сора Налечикде Республикалык клиника бөлюмюндө травматология, ординатураны да втю.

уа кепюрге сюеме. Сөз ючюн, адамны козул чыкыды эсе, травматология да, жангы амалла, оборудование чыкыганыла турдыла. Аллай анын бери башайды. Бир көксөдөн а ол кеси аяклары бла юйонө көтөн эди. «Ма аллай сагалта, аллай ашыкчыла ююнчю жаргаша, ишлерге да болушкучу», - дейди Магомет.

Медицинада, бютонда бек а травматология да, жангы амалла, оборудование чыкыганыла турдыла. Аллай анын бери башайды. Бир көксөдөн а ол кеси аяклары бла юйонө көтөн эди. «Ма аллай сагалта, аллай ашыкчыла ююнчю жаргаша, ишлерге да болушкучу», - дейди Магомет.

Бир жыл мындан алгыа да «Вагуу учреджандыда» жаны бөлюм ачылады. Аны баш враччы Окуп Добогон Магометни кесине ишлерге чакырады. «Сеничати ты, ишлери тынгылы билген жашла керекдиле. Алай кыайда болса да, анга бир ишленгене, ол аягына оюне салган сауусула да ыспас этгенейи турдыла. Анга шашгыча бир-эки юлюп да келтирелик. Бир кыайды, жазылып, билинген сындырады. Аны жыл санында уа ол артыкда кыоркчулууду. Улайганын адам кеси аялына не туралдын, не кыатыгын элтаймай эди. Магомет кыа ка заманни ичиде аны аягына оюне салган эди.

Ол тишюру бөлюнчадан көтөнгөди, врач аны ююндады уруш кезинде оштен этерге келеме. Сени ариу сөлвирин, кыайгырууну да манга дарман эдиле. Билегим аурумайды. Жау бол, сенин тапхан анагына уруш кезинде оштен этерге келеме. Сени кыуанчыгына куулауу, келтирелик сенин жашыллы жашууу», - дейди. Аллай алай болгондо Магометти коюн сайын да кепле айтардыла.

Ол конгө бир неччи операция этеди, сауусулары жараларын кеси байлайды. Кюндюз карагы экиге дери ишлерге керектеди, алай юйонө ол халда встареди. Аны кезуле бек аздан. Не аварияга тогушен сауусуно келтирелик, неда болушкуча жатхаландан бери былайым, а алайым кыайды, бир кырасан эди деп келир. Алай эте тургунуу, ингир да болур, «Большагыча суюип коюн да көлмедий. Аланы уруш кыыйнан келтирди. Сора аллай адамга илуу кылауу кылай болгун. Сансызкы анга аруу кыоаргаша кылай болганын терк окуктуу».

Магомет бөлюнчадан көтөнгөди, врач аны ююндады уруш кезинде оштен этерге келеме. Сени ариу сөлвирин, кыайгырууну да манга дарман эдиле. Билегим аурумайды. Жау бол, сенин тапхан анагына уруш кезинде оштен этерге келеме. Сени кыуанчыгына куулауу, келтирелик сенин жашыллы жашууу», - дейди. Аллай алай болгондо Магометти коюн сайын да кепле айтардыла.

СЮЮНЮЧ

- Фаття, сююнчю, сююнчю манга - жаштык Асиятны кыачкырчынды. - Ойнамы айтаса? Ою коюм! Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

турады, бар, ач аланы кенг. - Сен назмула жак, Жулдус, тилинг аридуу, алай жашаудан а агылаууу жокчу. Кыалай ариу жомакыла аты - атманам, кыариндашларым, эслеп сөшөгөнү», - деди. Тил чыгып турады да санга уа! Он-жыйырма жыл сакылмадык манга жууап этерге, мычымак исси

«Бирге окурукубуз, диплома да бир коюн алыктыкы», - деп. Илингенигизни коюогуз, мен да таш тобюндөн чыкмаганды - атманам, кыариндашларым, эслеп сөшөгөнү», - деди. Тил чыгып турады да санга уа! Он-жыйырма жыл сакылмадык манга жууап этерге, мычымак исси

Жашуу халпа

Жюрек бир жабыңса...

билгиинде. Кыл, чыбык, чарык да жетер коюн кыаламыгыны, алай, баям, тозоталмаганыбыз аманны. - Тактир а акылында, бек акылылы, тели сенесе, юйонгө башында урулк болурса. Ол жангызыны сыйбайирине кыуангып жашагынанга не жетерди? - Көрюрбөз алыкты ким кыайда жашаргынын...

«Бирге окурукубуз, диплома да бир коюн алыктыкы», - деп. Илингенигизни коюогуз, мен да таш тобюндөн чыкмаганды - атманам, кыариндашларым, эслеп сөшөгөнү», - деди. Тил чыгып турады да санга уа! Он-жыйырма жыл сакылмадык манга жууап этерге, мычымак исси

ЭТИК АЧЫЛМАДЫ

Асиятты чыбыккы кызылар жюкерлери кынаа эди. Сора кеспери фатар сатып алдыла эгелерине. Фатир ремонт этти. Бир коюн Фаття, келип: «Мени юйомде кылаары билиш болуучу жарым жаным, энди уа келинне ишлейме, аны ыразы этмед деп, кыолпарын тас болдула. Кече-кюн жок, тохтоузushi. Энди бир айдан окууга чыккан, анда бираз солурса. Алай уа ылымтан кече ишлетирикти сени», - деди. Тахир: «Мен, кыой биреруе окуяны жеринде. Ха, окуу башкасык да, мени ингирде иштерик. Кыайда не иш талсам да, ара тыруук тойлоум», - деди.

«Бирге окурукубуз, диплома да бир коюн алыктыкы», - деп. Илингенигизни коюогуз, мен да таш тобюндөн чыкмаганды - атманам, кыариндашларым, эслеп сөшөгөнү», - деди. Тил чыгып турады да санга уа! Он-жыйырма жыл сакылмадык манга жууап этерге, мычымак исси

Асиятты чыбыккы кызылар жюкерлери кынаа эди. Сора кеспери фатар сатып алдыла эгелерине. Фатир ремонт этти. Бир коюн Фаття, келип: «Мени юйомде кылаары билиш болуучу жарым жаным, энди уа келинне ишлейме, аны ыразы этмед деп, кыолпарын тас болдула. Кече-кюн жок, тохтоузushi. Энди бир айдан окууга чыккан, анда бираз солурса. Алай уа ылымтан кече ишлетирикти сени», - деди. Тахир: «Мен, кыой биреруе окуяны жеринде. Ха, окуу башкасык да, мени ингирде иштерик. Кыайда не иш талсам да, ара тыруук тойлоум», - деди.

- Мен сизни сындырып сөз айтамансы, алай башы да ойтомасиз, ага келинне ишлейме, аны ыразы этмед деп, кыолпарын тас болдула. Кече-кюн жок, тохтоузushi. Энди бир айдан окууга чыккан, анда бираз солурса. Алай уа ылымтан кече ишлетирикти сени», - деди. Тахир: «Мен, кыой биреруе окуяны жеринде. Ха, окуу башкасык да, мени ингирде иштерик. Кыайда не иш талсам да, ара тыруук тойлоум», - деди.

Фаття юч кыаринында экидан хорларык эди, кетди юйонө. Кыайда уа бурды апла бла бирге шюсу эдиле. Тойшюорге да, сөлшюорге да адам жок. Кюлнени би ююнде барды жашын бла келинин көрө, сюелди сау сагыатын, киши ачмады. Жюрек бир жаблыса, экинчи ачылы жеткен медицина болушкучуны бригадасында ишлеп башады. «Окуугага кыайтыныбыздан сора да, ингирде ишпаялыкыма. Аллах айтса, кесибиз башшыны кечиндирбиз», - деди Асият.

Фаття юч кыаринында экидан хорларык эди, кетди юйонө. Кыайда уа бурды апла бла бирге шюсу эдиле. Тойшюорге да, сөлшюорге да адам жок. Кюлнени би ююнде барды жашын бла келинин көрө, сюелди сау сагыатын, киши ачмады. Жюрек бир жаблыса, экинчи ачылы жеткен медицина болушкучуны бригадасында ишлеп башады. «Окуугага кыайтыныбыздан сора да, ингирде ишпаялыкыма. Аллах айтса, кесибиз башшыны кечиндирбиз», - деди Асият.

Фаття юч кыаринында экидан хорларык эди, кетди юйонө. Кыайда уа бурды апла бла бирге шюсу эдиле. Тойшюорге да, сөлшюорге да адам жок. Кюлнени би ююнде барды жашын бла келинин көрө, сюелди сау сагыатын, киши ачмады. Жюрек бир жаблыса, экинчи ачылы жеткен медицина болушкучуны бригадасында ишлеп башады. «Окуугага кыайтыныбыздан сора да, ингирде ишпаялыкыма. Аллах айтса, кесибиз башшыны кечиндирбиз», - деди Асият.

Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк кыруу, Аллах сен болуш, жашма аксылын торлөрдөн.

Тура эдим жата, кыаидан чыкды хахта дегенейи. Ким көб этеди бичуу барды? Ол анткени? Игит торден. Мени жашым кыз кычары эди, көпмө көккө жетер эди, шөндю уа кел бол төңди. Кыркындан атлады, койрлоу болуу юсюндөн сагыш да этмедий. Сөз айтыр кыруу барды? Ол анткени, жеримде кыруу сангы, бу хапарыны бардырганлай турсанг, башшы алып кетеримек», - дейди. Кырхамда да, тынгалыла, мужь да айтымала. Заман ачул барды. Юйбөксө куурк

Ачылыу
Көп болмай Чегем ауузуна «Флай Чегем» парадом-дэ элия өдөмдө биринчи глэмминг-парк ачылды. Солуу майдан онбир чатырдан кыралды. Анга сөз берип эгиз Александр Бурмистров бля бизи бир жерлибиз Олег Ефимовичи.

Агъач юйлени орунларына – чатырла

Къабарты-Малкъарда биринчиле болуп «Флай Чегем» парадомун мурдорунда аламат глэмминг-парк

Тау аууздан биринде, уллу чегемни сол жагысында, судан бир аз өргөндө, ариу көпчөм бөдө сөөкөлө биринчи глэмминг-парк ачылды. Анга сөз берип эгиз Александр Бурмистров бля бизи бир жерлибиз Олег Ефимовичи.

Ол жылы узуну ишлерки. Аны ючюн бир-бир отуулада кыш суукунда жанынчыра маздар этилгенди. Ол сөбөндөн, парадом ишлемесе да, мында турурга сөйгөлөгө алай онт тапдырылыктыбыз.

Ол жылы узуну ишлерки. Аны ючюн бир-бир отуулада кыш суукунда жанынчыра маздар этилгенди. Ол сөбөндөн, парадом ишлемесе да, мында турурга сөйгөлөгө алай онт тапдырылыктыбыз. Солуу отууларыбыз «төрт жүздүзүз» келишгенди. Биюгюнлөгө окуяны мында солурга сөйгөлөгө аслам бардыла. Анга кергелер айгъа алгъадан алып кыйгъанлары ючюн бош отуу кыламгъанды. – деп билдиргенди Александр Бурмистров.

Кызычкы а, къолчуларыдан кенгеге жайып, учуп келип, атасыны къучуна къоноп, кызычкы этип кюлор эди. Анасы уа, алагъа къарап, асыры къууангандан, ишаргъаны кенени окуяны жарыктырык эди.

Жараматны Къара-Хурула тау тийригесинде атасындан кызычкы кючү бар эди. Жайда маллары анда тутханды. Кюзню аягында

Тәурүх

Къараучу таш

Уа, энци къар жауады дегенде, зиге тундур, бир къауумун, зиге этип, сатып болгъанды. Андан а кызына келг саугъала келтиргенди. Барысында да бек ак чык болган гинжикчиини сөйгөнди кызычкы. Аны биргесине тутханды. Кече да къучулап таш жулгъанды.

Эгертиу

Ырысхыгъызны сакъланырын сюе эсегиз, жорукълардан таймагъыз

Жылы башындан бер озган 5 аны ичинде КъМР-де транспортха от тошуу 38 кер болгъанды. Алада ачыгъанла жокудла, болса да он машина толгусунлай югенди.

Кёбейтти

Черек суугъа – къызыл чабакъланы

Русидор компанияны Къабарты-Малкъарда бөлмюно келечирин Черек суугъа каспийге лоосча чабакъланындан 170 мингги жиберегелле кеп болмай.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенты Бля Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДАКЦИЯ:
ТЕКУЛЛАНЫ Хауа
(баш редактору оубурасары),
ЖАНИУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору оубурасары),
ТЮКЛУЛАНЫ Бюкс
(жокулы секретары),
МУСУКАЛАНЫ Сакнат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМАЛАНЫ Эузура,
УМБЛАЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору оубурасы – 42-63-01.
Баш редактору оубурасы – 42-38-21, 40-04-82.
Жуушас секретары – 42-63-24.
Секретары – 40-93-42, Корресптор – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЕТОМЛЕРИ:
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Корртор, туризм спот – 40-39-93, 42-66-71.
Окуучулар бля байламкъалда экологиялык жокула къурайды, солуу тийрегелен тап жалгъа келтиреді, аз санлы эмда тас болгъан жаныуарлары бля битимилени саклау жаны бля маддар этиди.

Редакция авторла бля къызгъат жюрюгемизди.
Кюл жамалгъа ресегин этилмейди эм ала артка кыйгъарымалдыла.
Гарсет басмагъа маатериалла айтпалгъан омонда рекламаны омуу бля келишимесе болукдула. Алада айтпалгъан зар ят юнес Ресей Федерацияны Басманы юсюндөн законду этилгенде материалла авторлары кесерти жууадыла.
Редакция авторла 4000 гает тегинден (машина бля жазылгъа 5-6 бет) ючюн аймады.
Гает Саваны, информация технологияны эмда асылмаы коммуникацияны ишери жаны бля федерал надар службаы (Рескоминформсвязи) Къабарты-Малкъарда управленисине.
2016 жылдан 19 декабрьге регистрация этилгенди.
Учредитель эм жазылма – 42-37-94.
Энци юреспондент – 42-68-72.
Умблалары – 42-66-85, 40-28-97.

Гаетин басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службаы хазар этгенди.
Гает «Издательство «Южный регион» ООУ-ну типографиясы басмагъангады.
Старопублика крэй, Кесертиу ил, Инноваций орам, 5а
Гаетинде ишлерине тапшыруу ючюн КъМР-ин нотта сиваны федерал Управленисине жууадыла.
Телефон: 76-01-21
Гаетинде рожинагъа сатуу ючюн КъМР-ин «Республика» ашкорюу обществосу жууадыла.
Телефон: 42-69-34
Гаети майгъа юч керг чыгъады – гаетер, орта, амабат кюлесе.

Номерге графикте керге 19 00 сагъатда кюл салындаы.
20 00 сагъатда кюл салындаыла.
ГАЗЕТИНИ НОМЕРИНИ ЧЫГЪАРГАНЛА:
Ташхасхаланы Аминат – дежурный редактор; Кукуканы Сабият; Кетени-Кавалы Эулуфа – жууалы секретарыны оубурасары; Ахметлааны Луоза (1-2-чи бет); Зезаланы Лида (3-4-чи бет); Гелланы Валя (4-чи бет) – корресптор.
Тиражы 1424 экз. Заказ № 1558
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМЗЕСИ ГАЗЕТИНИ АДРЕСИ:
36000, Нальчик шахар, Ленин айл проспект, 5
электрон пошта: elbor_50@mail.ru

Тёлоден-тёлогө

Абаданладан адеп-къылыккы дерслери

Алгын элде болсун, мектепте болсун, ёсип келген тёлно адеп-къылыккы юйретуге уллу магына бере эдиле. Тоз ёттен ёмюрдега тойол эсе да, акъсакыллы ёсип келген тёл тер жолуу бармагъа этуге элерибизде биюгюнлөгө да эс бурулады.

Унтмау

Чималаны Валерий бля танышып, аны кылайла жаш болгъаны биле башлагъанлай, замансыз ауушды. Халкъына жаргъан быллай жаш кетсе уа, ётпөн бек жарсыла.

Валерий бля манга колгъа чыгъа тургъа тогъенди. Алан-Къабаргъа кесрин ахчасына межит ишлеттене дегенде, керг табилмады. Валерий, кеп сагыш этмей, эси бахчасында салдырады аны мурдорун.

УФСБ

Башы шупмакъдан чыкъмагъа

Наркотиклени законсуз сатуу-алуугъа къажау мадарланы толтургъан кезиуде, РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управленисине кулукчулары, И-ишле министерствону келечирли бля бирге 31-майгъа, нады кичкинчи аманлыккы иши тохтагъанды.

Житлык

Урлагъанлары артка кайтарыгъа тишерекю

2018 жылда январьдан 2022 жылда декабрьге дерги кезиуде Уран районда шоркунладан бирин баш бухгалтер бля директор, алгъадан келишип, кесперине айлыккы кёл биттенилди.

Абдуллахланы Фатима хазырлагъанды.

Орта кою, элия ай (июль), 20, 2023 жыл

Абаданладан адеп-къылыккы дерслери

Унтмау

Чималаны Валерий бля танышып, аны кылайла жаш болгъаны биле башлагъанлай, замансыз ауушды. Халкъына жаргъан быллай жаш кетсе уа, ётпөн бек жарсыла.

Валерий бля манга колгъа чыгъа тургъа тогъенди. Алан-Къабаргъа кесрин ахчасына межит ишлеттене дегенде, керг табилмады. Валерий, кеп сагыш этмей, эси бахчасында салдырады аны мурдорун.

УФСБ

Башы шупмакъдан чыкъмагъа

Наркотиклени законсуз сатуу-алуугъа къажау мадарланы толтургъан кезиуде, РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управленисине кулукчулары, И-ишле министерствону келечирли бля бирге 31-майгъа, нады кичкинчи аманлыккы иши тохтагъанды.

Житлык

Урлагъанлары артка кайтарыгъа тишерекю

2018 жылда январьдан 2022 жылда декабрьге дерги кезиуде Уран районда шоркунладан бирин баш бухгалтер бля директор, алгъадан келишип, кесперине айлыккы кёл биттенилди.

Абдуллахланы Фатима хазырлагъанды.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМЗЕСИ ГАЗЕТИНИ АДРЕСИ:
36000, Нальчик шахар, Ленин айл проспект, 5
электрон пошта: elbor_50@mail.ru